

EVA BRAUN I HITLER, A 'MOLOCH', D'ALEKSANDR SOKUROV, SOBRE ELS ÚLTIMS DIES DEL DICTADOR

Una paròdia inquietant

ENRIC SÒRIA

Cap a la meitat d'aquesta estranya i elèctrica novel·la de Don DeLillo (Nova York, 1936), un venedor d'antiguitats eròtiques informa una periodista que *fascinant* és una paraula que prové del llatí *fascinus* –un amulet en forma de fal·lus– i que el terme té la mateixa arrel que la paraula *feixisme*. Potser és això el que ha induït els editors castellans a titular *Fascinación* aquest llibre, quan el títol original era *Running dog*. Ambdós títols són encertats. El primer assenyalava el centre tèrbol de la novel·la; el segon ens parla dels seus protagonistes.

Fascinación relaciona l'atracció que suscita l'espectacle sexual i la perversitat nazi en un món de voyeurisme universal, com en una variant de l'eros i tànatos freudiana apta per al consum. D'altra banda, en un món on tothom és filmat pertot arreu, la frontera entre mirar i espisar es difumina i el voyeurisme ad-

quireix un nou sentit. Qui és espia i qui espia passen imperceptiblement a exercir, i a intercanviar, els papers de víctima i botxí. Quan tothom espia (i pot matar) tothom, fugir cap al buit a esperar la mort en un desert sense càmeres és una opció que no es pot descartar.

Sorpren que aquesta novel·la fos publicada el 1978, quan el risc del voyeurisme global no podia ser més que una intuïció. La informàtica tot just començava a desenvolupar-se i els mòbils no existien. Les virtuts premonitòries de Don DeLillo són innegables. Ara: molts passatges de *Fascinación* són tan creïbles que voregen el lloc comú. Fa 34 anys, en canvi, devien semblar una especulació hiperbòlica. Aquesta qualitat profètica reforça l'atmosfera inquietant de la novel·la. La trama, d'altra banda, és una insidiosa paròdia dels relats de conspiració d'aquells anys. Un seguit de mercaders de pornografia, polítics, periodistes i agents dels serveis secrets semblen molt inte-

FASCINACIÓN
DON DELILLO
TRADUCCIÓ DE GAIAR
CASTELLI
SEIX BARRAL
368 PÀG./19 €

ressats a trobar una pretesa filmació eròtica rodada en els últims dies del búnquer hitlerià de Berlín i en què podria haver intervingut el mateix Adolf. Ningú ha vist aquesta cinta tan buscada, i de fet funciona com els entranyables MacGuffins del cinema d'Alfred Hitchcock. Importa qui pot vendre-la i a qui.

Amb aquestes premisses, a l'autor no li importa coquetejar amb el despropòsit fins a un punt irritant. No hi ha dubte que DeLillo s'ho va passar molt bé acumulant incerteses, enigmes sense resoldre i insinuacions mefítics. Un aire de comèdia negra s'infiltra així en el teixit d'un *thriller* existencial lleugerament absurd. DeLillo no necessitava, el 1978, que Zygmunt Bauman dictaminés que vivim en un univers líquid. La seua novel·la hi viu en plena ebullició. Amb tot, *Fascinación* és un llibre del seu temps. Hi ha l'eclosió obsessiva dels jocs sexuals i les conspiracions, hi ha el Nova York perillós i descordat dels anys 70, hi ha els ecos de Viet-

nam i les últimes ràfegues degradades de l'era pop. Els personatges d'aquesta novel·la són tan cinèfils com el seu autor i han vist *Zabriskie Point* (Michelangelo Antonioni), *La conversa* (F. Ford Coppola) i *La caiguda dels déus* (Luchino Visconti), i esperen ja *Apocalypse now*. La seua realitat viu en el cel·luloide tant o més que en la trepidant mascarada dels carrers de Manhattan.

Alhora, tot plegat és un barroc pretext perquè DeLillo demostre el seu art de prosista galvànic i perquè ens esbosse el seu món de converses erràtiques i paisatges dissolts en el poder de la llum, d'atmosferes malignes i d'éssers humans ferits d'indeterminació, de vegades urgits per un impuls transcendent que tempta interrogacions sense resposta. Són trets que sintetitzarà en una novel·la breu i demolidora com *Punt omega*, però ja hi són tots, menys afinats, en aquest brillant i estrofolari joc d'estil, ple de gossos que corren i de fascinacions dubtoses. ❖

El Pantone irlandès de la gamma de verds

VÍCTOR OBIOLS

Temps era temps, Raimon cantava "tots els colors del verd" del País Basc, i sovint hem pogut emmirallar el país en alguna altra contrada amb tantes o més mancances que el nostre. Marcel Riera, en un dels darrers poemes del recull, *El far* –cosí d'un bon poema anterior, *Fars* (el del "gran manigot incandescent")–, declara: "Aquí no és allà però encara som més illa". Temps era temps, també, fa cinquanta anys, el jurat del Riba donava el premi a *Intento el poema*, de Josep Maria Andreu, el mateix any que Gabriel Ferrater hi presentava *Da nubes pueris*. Potser si Ferrater hagués fet cas a Pla, que li aconsellava que escrivís novel·les i no aquells versos "amb una mica

de musiqueta" hauria tingut més sort. Però els jurats literaris saben el que es fan, malgrat les enraonies, i les votacions solen ser transparents, i sovint unànimes. Res a veure amb els jurats populars del sistema penal de l'Estat, que han arribat a absoldre un delinqüent, només perquè té poder.

El llibre de Marcel Riera suscita qüestions considerables en l'àmbit de la poètica, perquè, com recorda la cita d'Auden que obre el llibre, del famós poema dedicat a Yeats, "la poesia no fa que passi res" (o hauríem d'interpretar: "la poesia fa que no passi res"?). La ment poètica era, en el passat, la font de la veritat per al coneixement, i en els nostres temps ha deixat de tenir la veritat perquè el cos del coneixement ja no la troba útil. Quin ha de ser el seu disseny? N'hi ha diversos, fins i tot

LLUM D'IRLANDA
MARCEL RIERA
PROA
80 PÀG./16 €

alguns que cerquen la quadratura del cercle: fer poesia discursiva de l'experiència amb llenguatge de la revelació, o fer experimentalisme automatitzant amb sonets. Tot és lloable atenent el principi de la utilitat, i si al versaire l'aconcenta allò que fa, doncs benvinguda l'aventura. L'art no satisfà el desig sinó que crea el desig. A *Llum d'Irlanda* hi ha ambició, de concepció i de realització. Poemes encertats de dicció dactílica, iàmbica, "paraules-llamp que arponen i fan mal", i també alexandrins encavalcats en prosa, vers ben desbocat, com en el poema *James Joyce a la vetlla d'en Finnegan*, i peces considerables de solidesa i densitat moral, com *Les síl·labes molles*, o *Per al temps present*, on el vers no es desbarata ni queda deslligat. O la feliç versió del poema de Kavanagh (*A Raglan Road*), amb la curiosa ri-

ma visual final ("admetria/argilla/dia"). Altrament, ja ho deia Ezra Pound: "No trinxis la teca en iambes separats".

La comprensió de la unitat del vers és una de les coses més difícils en poesia i, alhora, paradoxalment, si és dominada per una orel·la fina, ha de ser de les més fàcils. Hi ha en el llibre de Riera troballes evidents pel que fa a l'eufonia, l'al·literació, la metàfora i la rima interna: "la roba que encara m'encarara" (*El principi de tot a Carrickfergus*), "els colors regalimen / tenyint la llana com si ja fossin jerseis" (*Deu postals*), "les ales de tinta de la nit" (*Cobh*), l'inici del poema *Comarca*, amb la metàfora "vascular", "l'aigua s'arruga, / verdosa com la pell d'un gripau..." (*County Mayo a l'hivern*) o "...quan la pluja ja minva / ...una neurona fimbria". Greus postals de l'Eire. ❖